

EL PODER TECNOLÒGIC, EL DÉU DEL SEGLE XXI

Isaac Llopis Fusté

Doctor en Física i Professor de l'ISCREB

(Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona)

La tecnologia implica un gran poder, però es pot anar més enllà i afirmar que ha esdevingut el Déu del segle XXI? A través de la fenomenologia religiosa i del pensament de Jacques Ellul (1912-1994), entre altres autors, assenyalem que el poder que hi ha darrera la tecnologia abraça les característiques del sagrat i suposa una fascinació que es pot categoritzar de religiosa.

EL SAGRAT TECNOLÒGIC

Històricament, l'ésser humà ha estat sotmès a diverses idees abstractes que han com portat un poder rellevant. D'entre totes aquestes idees destaca la de Déu, la d'una deïtat superior que no es troba limitada per les coordenades en les que ens trobem la resta d'éssers. Per aquesta magnificència, en les diferents cultures, les religions han ostentat i exercit un gran poder, a la vegada que han orientat als pobles.

La mort de Déu pregonada per Nietzsche va comportar una realitat diferent. El fet de desaparèixer l'ésser necessari i, a la vegada, superior, implicava la caiguda no només del Déu cristià sinó també d'altres utopies i ideals (com el comunisme) que havien vertebrat la societat en diverses èpoques i que havien ocupat el lloc del sagrat. Aquest fet va donar lloc a que la única sortida fos el nihilisme, és a dir, el no creure en res, l'era del buit, del consumisme i l'entreteniment, amb indiferència i una certa desorientació per la manca de valors suprems. Lipovetsky ho resumeix a la perfecció:

“Déu ha mort, les grans finalitats s’apaguen, però a ningú no li interessa gens ni mica; aquesta és l’alegre novetat” (Lipovetsky 2003: 36).

Paradoxalment, donat aquest buit existencial, han anat emergint un gran nombre de nous sagrats; d'entre ells

destaca la tecnologia, entesa com la forma particular que pren la tècnica sota el capitalisme neoliberal. La tecnologia transcendeix les pròpies màquines; consisteix en una forma de pensar i actuar, ha esdevingut un *logos* amb uns valors propis, com l'eficiència i la velocitat entre d'altres. És un fet que aquest nou sagrat ha conduït a la humanitat a una realitat diferent, dominada per les noves tecnologies digitals, i les grans corporacions que hi ha darrera, que tenen seduïda a la major part de la població mundial.

“Ya nada pertenece al dominio de los dioses o al dominio de las potencias naturales (...) Nada queda de espiritual (...) El hombre no puede vivir sin lo sagrado, y concede este sentido a esto mismo que ha destruido todo lo que constituía su objeto: la técnica. En el mundo actual, la técnica se ha convertido en el misterio esencial” (Ellul 2003,148-149).

Ellul afirma que el sagrat és un requeriment humà que ja no omplen les religions oficials sinó aquell agent que les ha desbancat, la tecnologia. L'àmbit del sagrat és una realitat o un marc ontològic especial, superior i perfecte, tal i com descriuen Otto (2021) i Eliade (1998), en contrast amb l'àmbit del profà, que és imperfecte i inferior. És un fet que la tecnologia transcendeix i supera l'escala humana, no és un conjunt d'instruments al nostre servei sinó que se situa en un pla preeminent.

TECNOLATRIA

“Nuestra adoración moderna de la técnica es una derivación de la adoración ancestral del hombre ante el carácter misterioso y maravilloso de la obra surgida de sus manos” (Ellul 2003,28).

La fascinació que manifestem avui per la tecnologia va en continuïtat amb la que els nostres predecessors mostraven pels ídols a la prehistòria, i més tard pels déus de les grans religions. Aquesta set de transcendent no ha desaparegut, sinó que ha mutat en una confiança absoluta en el progrés tecnològic. Riechmann anomena aquest nou encantament religiós com *messianisme tecnològic* i *tecnolatria*, referint-se a la cega idolatria que es disposa a les noves tecnologies, que esdevenen la única salvació possible (Riechmann 2016: 13-14). Afirmar Ellul que, per la major part de la població, la tecnologia s'identifica amb Déu, per això es considera bona per essència: tot el que prové de la innovació tecnològica és vist com a progrés, en el sentit de millora i, fins i tot, és allò que ofereix esperança d'un futur pròsper. Al cap i a la fi, la tecnologia aporta prodigis que, a diferència dels miracles que s'enumeren als textos antics, són visibles i, a més, van en augment (Ellul 2003: 149).

La tecnologia prové de la més estricta racionalitat científica, però comporta una mística evident. Com qualsevol fe religiosa, la tecnolatria esdevé una creença irracional: es té confiança absoluta en què tot anirà bé, malgrat que en el present ens trobem en un atzucac. És per aquesta credulitat que Ellul titlla la tecnologia de *bluff*, que significa desvergonyiment, o tirar-se un "farol", com als jocs de cartes. Aquest *bluff* comporta una creença generalitzada que la tecnologia té la capacitat de solucionar tots els problemes que van sorgint (Ellul 1988) i esdevenir la resposta definitiva a qualsevol qüestió (Almazán 2021: 129), però la realitat és molt més complexa.

Amb la tecnologia s'ha creat un món nou, que és artificial i, per tant, difereix del món natural, també pels imperatius alternatius que comporta. Aquest nou medi tècnic, ha anat agafant terreny del medi natural, fins al punt de separar-nos irreversiblement d'ell (Ellul 2003: 85). Només cal veure les grans ciutats, que s'han superposat als paratges naturals sense deixar-ne pràcticament ni rastre. Com a resultat de l'apantallament del medi natural, la tecnologia ha resultat omnipresent; avui dia absolutament tot és tècnic, no hi ha els afores de la tecnologia, res roman més enllà del *bluff*.

El Déu tecnològic té moltes semblances amb la imatge que es percep de Déu a l'Antic Testament. En primer lloc, es tracta d'un Déu creador que engendra una nova civilització (Ellul 2003: 139). A més, la tecnologia es presenta com un Déu amb un poder desorbitat que fragmenta, és a dir, disgrega les comunitats, fent que l'ésser humà perdi el sentit

social i comunitari (Ellul 2003: 130-131). Aquesta capacitat destructiva és paral·lela a la que va ocasionar el diluvi universal o la devastació de Sodoma i Gomorra.

Aquesta nova religió tecnològica és de tipus gnòstic, i el seu resultat més visible és el transhumanisme (Riechmann 2016: 89), segons el qual l'ésser humà, a través de diversos tipus de tecnologies, augmentarà les seves capacitats per tal de prevenir l'envelliment, la malaltia i tractar d'esquivar la mort (Cortina; Serra 2015).

▶▶ CONCLUSIÓ

L'ésser humà ha creat un nou Déu, la tecnologia, amb una capacitat de creació i destrucció que ens supera. Els reptes ètics que tenim per davant són infinits i cal començar a plantejar-los seriosament des de ja.

BIBLIOGRAFIA

- ALMAZÁN, A. (2021). *Técnica y tecnología. Cómo conversar con un tecnólogo*. Salamanca: Taugenit.
- CORTINA, A.; SERRA, M.A. (2015). *¿Humanos o posthumanos? Singularidad tecnológica y mejoramiento humano*. Barcelona: Fragmenta.
- ELIADE, M. (1998). *Lo sagrado y lo profano*. Barcelona: Paidós.
- ELLUL, J. (2003). *La edad de la técnica*. Barcelona: Octaedro. Traducció de: *La Technique ou l'enjeu du siècle*. París: Economica, 1954.
- ELLUL, J. (1988). *Le bluff technologique*. París: Hachette.
- LIPOVETSKY, G. (2003). *La era del vacío. Ensayos sobre el individualismo contemporáneo*. Barcelona: Anagrama.
- OTTO, R. (2021). *El sagrat*. Barcelona: Fragmenta.
- RIECHMANN, J. (2016). *¿Derrotó el smartphone al movimiento ecologista? Para una crítica del mesianismo tecnológico*. Madrid: Catarata.